

Ευαγγέλιο και Απόστολος στα νεοελληνικά (Α.Ν. Κουνάδης, Καθηγητής Ακαδημαϊκός)

Date : Μαΐου 7, 2006

Μετά τη θερινή ραστώνη και τη λήξη των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, η Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών αποφάσισε να ανοίξει ακόμη ένα νέο μέτωπο με την επιβολή «πιλοτικά» της αναγνώσεως του Ευαγγελίου και του Αποστόλου και σε νεοελληνική μετάφραση, λες και η γλώσσα των κειμένων αυτών δεν ανήκει στην ενιαία ελληνική. Στόχος του μέτρου, σύμφωνα με σχετική Εγκύκλιο, είναι η προσέλκυση περισσότερων νέων στην Εκκλησία, οι οποίοι σήμερα, με το χαμηλό επίπεδο γλωσσικής τους παιδείας, δυσκολεύονται να κατανοήσουν τα εκκλησιαστικά αναγνώσματα. Η είδηση αυτή -που αυθημερόν μάλιστα μετέδωσε και το τηλεοπτικό δίκτυο CNN- προκάλεσε ποικίλες και σοβαρές αντιδράσεις, που συνεχίζονται και σήμερα με αμείωτη ένταση. Με το σημείωμα που ακολουθεί επιχειρείται να φωτιστεί το θέμα από μια πιο νηφάλια σκοπιά.

Αντιπαραθέσεις

Ποικίλα σχόλια, αντιδράσεις, ακόμα και έντονες αντιπαραθέσεις μεταξύ θεολόγων και ιεραρχών ήλθε να προκαλέσει η Ι. Γ. Εγκύκλιος, που εξέδωσε την 1η Σεπτεμβρίου η Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών, με την οποία επιβάλλεται «πιλοτικά»(;) η ανάγνωση του Ιερού Ευαγγελίου και του Αποστόλου σε νεοελληνική απόδοση παράλληλα με την ανάγνωση του πρωτοτύπου. Την είδηση αυτή μετέδωσε και το γνωστό διεθνές τηλεοπτικό δίκτυο CNN αυθημερόν. Για ποιον άραγε σπουδαίο λόγο; Ο γράφων ούτε ειδικός επί του θέματος είναι, ούτε ανάλογη απασχόληση είχε ποτέ, ανήκων στον χώρο των θετικών επιστημών. Ωστόσο, ως ένας απλός Έλληνας πολίτης και κυριότατα ως αποδέκτης διαμαρτυριών πάρα πολλών φίλων, αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω κάποιες σκέψεις, παρά να μείνω σιωπηλός θεατής για το θέμα που ανέκυψε. Και τούτο, με την ελπίδα ότι νηφαλιότερες απόψεις μπορούν να συμβάλουν στην επίλυση του ζητήματος.

Διαβάζοντας την Εγκύκλιο αυτήν μένει κανείς έκπληκτος από το περιεχόμενό της:

Πρώτον, γιατί αυτό έρχεται σε πλήρη αντίθεση προς προγενέστερες θέσεις του προκαθημένου της ελλαδικής Εκκλησίας κ.κ. Χριστοδούλου, μέχρι σήμερα ανυποχωρήτου υπερασπιστή των εθνικών μας παραδόσεων. Η έκπληξη δε αυτή συνοδεύτηκε από εύλογη ανησυχία, διότι η «πιλοτική» αυτή εφαρμογή άρχισε μεν με τα αναγνώσματα, όπως προκύπτει, όμως, από την Εγκύκλιο, μόλις βρεθεί λύση θα επεκταθεί και στη νεοελληνική απόδοση των ύμνων και ευχών. Δηλαδή, η Εγκύκλιος αυτή φαίνεται να είναι η προβαθμίσ για την προοδευτική κατάργηση της αναγνώσεως των αυθεντικών κειμένων.

Δεύτερον, γιατί σε αυτήν υπάρχει ουσιαστική έλλειψη ή πολύ πτωχή επιχειρηματολογία, η οποία συνοψίζεται –όπως αναφέρεται στην Εγκύκλιο– στο ότι «πολλοί νέοι άνθρωποι δεν καταλαβαίνουν τους ύμνους, τις ευχές και ιδίως τα αναγνώσματα... Έτσι παραμένουν στην εκκλησία για λίγο, κουράζονται, εφόσον δεν καταλαβαίνουν τι λέγεται και αποχωρούν ανικανοποίητοι. Κάποιος νέος έλεγε προ καιρού: Έχω όλη την καλή διάθεση να έρθω στην εκκλησία. Έρχομαι και ακούω το Ευαγγέλιο. Τα περισσότερα τα καταλαβαίνω. Οπότε αίφνης ακούω μία λέξη που δεν την καταλαβαίνω. Αμέσως, αρχίζω μόνος μου την προσπάθεια να καταλάβω τι σημαίνει. Πριν τελειώσω αυτήν τη διαδικασία με το μυαλό μου, ακούω μία νέα άγνωστή μου λέξη. Αφήνω την πρώτη και καταπιάνομαι με αυτήν. Πριν καταλήξω κάπου, ακούω και μία τρίτη. Οπότε αποθαρρύνομαι και εγκαταλείπω την προσπάθεια. Την άλλη φορά θα σκεφτώ πολύ αν θα ξαναέρθω».

Ομολογώ ότι δεν γνωρίζω αν και πόσον αντιπροσωπευτική είναι η περίπτωση του νέου αυτού. Διερωτώμαι, όμως, αν με το άκουσμα της σχετικής αποδόσεως στη νεοελληνική θα είναι σε θέση ο νέος να αντιστοιχίσει τις ερμηνείες των αγνώστων σε αυτόν λέξεων. Αλλά ακόμη κι αν τούτο το επετύγχανε θα ήταν πράγματι αυτός ο λόγος για να συνεχίσει να εκκλησιάζεται; Εκείνο, το οποίο έχει εν προκειμένω αξία και στο οποίο θα πρέπει να στοχεύει η Εγκύκλιος είναι να γίνει αντιληπτό το νόημα της ευαγγελικής περικοπής. Τούτο, όμως, πρόσφατα επιτυγχάνεται με το κήρυγμα που ακολουθεί μετά την ανάγνωση του Ευαγγελίου αλλά και με τη διανεμόμενη κάθε Κυριακή Φωνή του Κυρίου, στην οποία θα μπορούσαν να περιληφθούν σε νεοελληνική απόδοση τα ιερά αυτά κείμενα. Αυτός είναι αδιαμφισβήτητα και ο καλύτερος τρόπος ερμηνευτικής αποδόσεως στη νεοελληνική των τυχόν αγνώστων λέξεων που μπορεί να συναντήσει κανείς στα αυθεντικά κείμενα. Ωστόσο, εκείνο που φαίνεται ότι έχει διαφύγει της προσοχής μας, ενώ θα πρέπει να θεωρείται αυτονόητο, είναι τούτο: Η προσέλευση ενός πιστού στην εκκλησία είναι βιωματική ανάγκη, η δε συμμετοχή του στη λατρεία είναι μυστηριακής φύσεως, ανεξάρτητα αν κάποιες λέξεις του

τελετουργικού παρουσιάζουν δυσκολίες στην κατανόησή τους. Εξάλλου, η νοητική διεργασία στην προσπάθεια του νέου να ερμηνεύσει κάποια άγνωστή του λέξη, αποτελεί άσκηση, εντασσομένη στο ευρύτερο πλαίσιο της πνευματικής μας ζωής για την προσέγγιση, κατανόηση και εμβάθυνση του Θείου Λόγου μέσω του αυθεντικού κειμένου. Χαρακτηριστικό είναι εν προκειμένω ότι υπάρχουν άτομα, τα οποία αν και έχουν περιορισμένες γραμματικές γνώσεις, όχι μόνον κατανοούν το Ευαγγέλιο, αλλά μπορούν να απαγγέλλουν από στήθους ολόκληρες περικοπές από το αυθεντικό κείμενο.

Τρίτον, γιατί η Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών αποφάσισε να ανατρέψει μια παράδοση αιώνων που πέρασε αλώβητη ακόμη και μέσα από τη σκοτεινή περίοδο της τουρκοκρατίας. Γιατί άραγε προχώρησε στις μέρες μας σε μια τέτοια ενέργεια που ευρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με την παρατηρούμενη αύξηση του ενδιαφέροντος για την ενίσχυση της διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών στην εκπαίδευση τόσο εκ μέρους της πολιτείας, όσο και της ελληνικής κοινωνίας, ανεξαρτήτως ιδεολογικής ή κομματικής τοποθετήσεως; Η επαναφορά κατά τα τελευταία χρόνια (μετά την περιβόητη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1976) της διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών στην εκπαίδευση –αν και πολύ περιορισμένη– σε συνδυασμό με την αναμενόμενη αύξηση των ωρών διδασκαλίας τους και την επέκταση της υποχρεωτικής εκπαίδευσής από εννέα σε δώδεκα χρόνια, δεν δικαιολογούν τη λήψη ενός τόσο δραστικού μέτρου εκ μέρους της Εκκλησίας, η οποία μέχρι σήμερα ήταν το απόρθητο οχυρό της γλωσσικής μας παραδόσεως. Στο σημείο αυτό αξίζει να τονισθεί ότι η ανάγκη ενίσχυσης της διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών επιβεβαιώθηκε με ιδιαίτερη έμφαση από φιλόλογους - καθηγητές, εκπροσώπους όλων των πανεπιστημίων της χώρας σε ημερίδα που έγινε στον φιλολογικό σύλλογο «Παρνασσός», τον περασμένο Ιούνιο, παρουσία της υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Μ. Γιαννάκου και του γενικού γραμματέως του υπουργείου Παιδείας κ. Α. Καραμάνου. Η νέα πολιτική ηγεσία του υπουργείου Παιδείας έχει μάλιστα αναλάβει δεσμεύσεις προς την κατεύθυνση αυξήσεως των ωρών διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών στο γυμνάσιο, αλλά και στο λύκειο, και ως πρώτο έμπρακτο δείγμα των σχετικών προθέσεων της είναι η πρόσφατη καθιέρωση της υποχρεωτικής πλέον εξέτασης στα Αρχαία Ελληνικά κατά την πρόσληψη φιλόλογων μέσω ΑΣΕΠ.

Στην προσπάθεια αυτήν του υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων οφείλει και πρέπει να έλθει αρωγός η Εκκλησία, ώστε με την ουσιαστική αναβάθμιση των Αρχαίων Ελληνικών στα σχολεία μας, να φέρουμε τους νέους μας πιο κοντά στη γλώσσα των προγόνων μας, αντί να τους απομακρύνουμε ή και να τους αποκόπτουμε

από αυτήν μέσω Εγκυκλίων. Ουδείς μπορεί να εγγυηθεί πού μπορεί να οδηγήσει η «πilotική» εφαρμογή του μέτρου αυτού!

Ένα παράδειγμα

Τέταρτον, γιατί το άκουσμα του Ευαγγελίου και του Αποστόλου σε νεοελληνική απόδοση -όσο καλή και αν είναι αυτή- μπορεί να οδηγήσει σε παρερμηνείες και παρεξηγήσιμες αποδόσεις του αυθεντικού κειμένου. Τούτο έχει επισημανθεί μέσω αρθρογραφίας στον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο από διακεκριμένους θεολόγους, αλλά και φιλόλογους. Θα περιοριστώ σε ένα μόνο παράδειγμα: Η ευαγγελική περικοπή της Κυριακής 10/10/2004 «νεανίσκε, σοι λέγω, εγέρθητι» -την οποία όλοι καταλαβαίνουν- απεδόθη στη νεοελληνική: «νέε σε διατάσσω να σηκωθείς». Τα σχόλια για το πού μπορεί να οδηγήσει μια τέτοια ερμηνεία περιττεύουν.

Δεν επιθυμώ να προχωρήσω σε περαιτέρω σχολιασμό της Εγκυκλίου. Ωστόσο, τελειώνοντας θα ήθελα να προσθέσω τούτο.

Είναι γνωστό ότι η γλώσσα των Ευαγγελίων ευρίσκεται πολύ κοντύτερα προς τη νεοελληνική απ' ό,τι η αρχαία ελληνική. Όπως ακούσαμε από ειδικούς -φιλόλογους και γλωσσολόγους- σε μεγάλη εκδήλωση, που οργάνωσε η Ελληνική Γλωσσική Κληρονομιά τον περασμένο Νοέμβριο στο Μέγαρο Μουσικής, το 70% και πλέον του λεξιλογίου της γλώσσας των Ευαγγελίων επιβιώνει μέχρι των ημερών μας. Όσο καλύτερα γνωρίζουμε τη γλώσσα αυτήν, τόσο περισσότερο θωρακιζόμεθα κατά την πορεία της χώρας μας προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

(Πηγή: 'ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ' 26-10-2004)